

Nya motetter.

Bland nutida tyska tonsättare på den vokala kyrkomusikens område intar Kurt Thomas ovedersägligen främsta rummet. Redan hans allra första opus, Mässa i a-moll för soli och två körer, väckte överallt där det kom till utförande — bl. a. i Stockholm 1926 — den största uppmärksamhet. Särskilt i ett avseende var den mångstämmiga kritiken enig: här höll en *ny* körmusik på att växa fram, välgörande fri från kromatik och spekulerande i harmonier, men desto mera fylld av *diatoniskt* präglad harmonik. Icke på länge har man hört en så egenartad ande komma till tals. Den unge tonsättaren — han är född 1905 — kom snart med flera stora verk i liknande stil, däribland psalmen Vid Babels älv... för två a kapellakörer och Passionsmusik enligt evangelisten Markus, det senare tillägnat Thomanerkören och Karl Straube.

Efter att sålunda ha rört sig på de stora formernas fält har Thomas småningom börjat ägna de mindre formerna sitt intresse. På Breitkopf och Härtel föreligger av hans hand sedan någon tid *Kleine geistliche Chormusik*, en serie fyrstämmiga motetter för kyrkliga högtider. Texten är hämtad ur Den Heliga Skrift. Den som ej är obekant med tonsättarens tidigare produktion slår väl ej upp dessa hymner utan en viss spänning. Hur har det lyckats Kurt Thomas, denne de stora körförnernas borne komponist, att bemästra motettformen? Måne han inte totalt spränger den? Är tonspråket sådant, att det lämpar sig för gudstjänsten? Och kan han verkligen skriva så, att en kyrkokör har utsikter att gå i land med svårigheterna?

Man behöver ej fördjupa sig länge i dessa hymner förrän det står fullt klart, att Thomas är en formens mästare även här. Konsten att kunna säga mycket i få ord behärskar han suveränt. Att hans stora landsmän Schütz, Buxtehude och S. J. Bach inte äro honom obekanta märkes tydligt. Likheten med Buxtehude och Bach framträder ej minst i sättet att genom långa melismer framhäva vissa ords valör. Ex.: Motetten »Mache dich auf, werde Licht», där man finner en tre takters lång melism vid ordet »Herrlichkeit», eller i Passionsmotetten »Fürwahr, er trug unsre Krankheit» (långa melismer vid Krankheit och Schmerzen). Stilen är naturligtvis polyfon på det hela taget. Men lika litet som i a-mollmässan drar sig tonsättaren för att, där så betingas av texten, avbryta polyfonien med partier av mera homofon art. Hur han än skriver, horisontalt eller vertikalt, aldrig glömmmer han, att det är körmusik, det är fråga om, och att stämmorna böra läggas därefter. Det torde vara få moderna körkomponister, som i samma grad som upphovsmannen till dessa hymner förstå att skriva, så det verkligen klingar.

Breitkopf & Härtels partiturbibliotek: Kurt Thomas: *Kleine geistliche Chormusik*, Werk 25, bestående av följande motetter: Mache dich auf, werde licht (för Advent o. Epifania), Ist Gott für uns (nyår), Fürwahr, er trug unsre Krankheit (Passionstiden), Der Tod ist verschlungen (Påsk), Herr, sei mir gnädig (Botdagen), Herr, ich habe lieb die Stätte (Kyrkoinvigning), Jauchzet Gott, alle Lande (Skördefest), Furchte dich nicht (Konfirmation), Gott wird abwischen alle Tränen (Jordfästning), Niemand hat grössere Liebe (Volkstrauertag).

Som redan är antytt står Kurt Thomas på klassisk grund. Hans alster äro emellertid långt ifrån några tomma pastischer utan bära alltigenom prägel av levande nutidskonst. Kanske skall mången finna en och annan ackordförbindelse väl djärv och föga harmonierande med vad vi pläga kalla kyrkomusik. Sådana dissonanser uppträda dock aldrig utan att den föreliggande texten motiverar det. Som exempel härpå kan nämnas ett ställe i hymnen på Påskdagen: »Tod, wo ist dein Stachel? Hölle wo ist dein Sieg?», vilka ord förlänats uttryck av skakande allvar. Att texten fått bilda utgångspunkten vid tonsättarens motettkomposition överhuvud är f. ö. ej svårt att se. Denna musik är objektiv men subjektiv på samma gång. Och just häri ligger väl dess stora »raison d'être». Många exempel skulle kunna anföras på tonsättarens förmåga att enkelt och gripande »utlägga» kända bibelord. Jag nöjer mig med ett enda: Botdagsmotettens ord »Schaffe in mir ein reines Herz und gib mir einen neuen gewissen Geist». Vilken stilla ödmjukhet men på samma gång innerlig förtröstan kommer ej här till uttryck i musiken!

Men Kurt Thomas är en man som ställer krav på kyrkokörerna. Visserligen kan man väl säga, att dessa hymner äro lätta i jämförelse med tonsättarens tidigare verk. De tonträffningssvårigheter som de innehålla torde emellertid vara tillräckliga för att även mera tränade körer skola känna, att de fått något att arbeta med. Mätte nu ej detta avskräcka våra körledare från att anskaffa »Kleine geistliche Chormusik». Den som med allvarligt uppsåt söker att tränga in i dessa nya motetter skall förvisso förr eller senare erfaras, att under deras måhända något otillgängliga yta döljer sig en skatt, väl värd att förvärva.

En svensk version av denna samling vore naturligtvis mycket önskvärd ur många synpunkter. Huruvida en sådan är möjlig att åstadkomma utan att hymnerna förlora i värde, är dock en ytterst problematisk fråga. Som förut påvisats är nämligen text och musik på det mest intima sätt förbundna med varandra, bl. a. genom vissa ords särskilda accentuering. Det är ej alls uteslutet utan tvärtom ganska troligt, att detta sammanhang mellan ord och musik vid en översättning finge lov att brytas i någon mån, av rent språkliga skäl. För att ej löpa risk att så bruka våld på hymnerna kan det därför ifrågasättas, huruvida ej dessa böra utföras på tyska språket även hos oss, om också deras bruk därigenom komme att bli mera begränsat. Den svenska översättningen kunde ju därför lämpligen appliceras å textbladen vid sidan av den tyska.

W. A.

Vår Gud är oss väldig borg.¹

Sv. psalmen 124, Vår Gud är oss en väldig borg, intager utan gensägelse främsta rummet bland våra Lutherpsalmer. När psalmen diktats veta vi icke. Olika forskare uppgiva olika tillkomstår.² Troligast är att

¹ Uppsatsen är en omarbetning av ett föredrag, hållet i K. S. V., Lund, sept. 1935.

² Se Burger, E.: Deutsche Kirchenmelodien in Schweden. Kyrkoh. årsskrift, årgång XXXII. Uppsala och Stockholm 1932. Sid. 157.